

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/19168> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Spanninga, Hotso

Title: Gulden vrijheid ? : politieke cultuur en staatsvorming in Friesland, 1600-1640

Date: 2012-06-28

Woord vooraf

Ooit, lang geleden, langer dan ik hier aan het papier durf toe te vertrouwen, ben ik vol enthousiasme en toen nog jeugdige overmoed begonnen aan een breed opgezet promotieonderzoek naar de Friese sociaal-politieke elite tijdens de gehele periode van de Republiek. Uitgangspunt daarbij was het klassieke artikel van J.A. Faber over de oligarchisering van Friesland in de tweede helft van de zeventiende eeuw uit 1970. Een drukke lerarenbaan, die mij overigens veel voldoening verschaftte, tal van andere 'historische' activiteiten als redacties, commissies en besturen en een laat begonnen gezinsleven, dat meer genoegen gaf en geeft dan ik ooit had kunnen denken, verhinderden de voltooiing van dit (te) ambitieuze project.

Maar er was ook een meer inhoudelijke reden waarom er maar geen einde kwam aan deze vrijwillig aangegane sisyfusarbeid, en dat was een gebrek aan voorstudies. De belangrijkste lacune werd gevormd door de omstandigheid dat er hoegenaamd geen onderzoek was verricht naar de politieke verhoudingen in Friesland in de eerste decennia van de zeventiende eeuw. Het uitgangspunt voor mijn onderzoek vormden namelijk de stemkohieren van 1640, 1698, 1758 en 1788, waarin steeds opnieuw de ongeveer 10.000 stemdragende plaatsen en hun eigenaren waren geregistreerd. Het eerste en daarmee belangrijkste stemkohier dateert uit 1640 en was opgesteld op grond van het in dat jaar ingestelde stemreglement. Dit stemreglement was dus van groot belang voor de politieke en sociale geschiedenis, maar leek zomaar uit de lucht te zijn gevallen.

Om de ontwikkelingen na 1640 in het juiste perspectief te kunnen zien, zag ik mij dus genooddaakt een omtrekkende beweging te maken door het vrijwel onontgonnen terrein van de Friese geschiedenis van de vroege zeventiende eeuw. Dat terrein bleek bij nader inzien niet te bestaan uit grazige weiden, maar uit een oerwoud bezaaid met onverwachte voetangels en klemmen, waar slechts met moeite een weg doorheen gebaad kon worden. Het werd een studie naar de eigenaardige politieke cultuur in het gewest, de staatsvorming die er in de loop der tijd met vallen en opstaan plaatsvond, naar de plaats van Friesland in de Republiek en daarmee het functioneren van de Republiek der Verenigde Nederlanden als statenbond. Oorspronkelijk zou het een hoofdstuk worden van het grote werk, maar door de complexiteit

van de materie, de beschikbaarheid van bronnen, de fascinatie voor het onderwerp en een voor huidige onderzoekers onverantwoordelijk gebrek aan zelfbeheersing, groeide het uit tot een afzonderlijk boek van honderden bladzijden.

Dit boek was er niet gekomen zonder het aanstekelijke enthousiasme, de geduldige aanmoediging en warme belangstelling van mijn eerste promotor, Simon Groenveld. Met genoegen denken we terug aan de vele bezoeken die hij en zijn vrouw Heleen aan Leeuwarden brachten en de geanimeerde gesprekken die we dan steeds voerden. Simon en mijn tweede promotor, Hans Mol, hebben het manuscript steeds nauwgezet van treffend commentaar voorzien en mij behoed voor misstappen op historisch terrein. Dank ook aan de Fryske Akademy te Leeuwarden, die mij in het schooljaar 2009-2010 op detacheringsbasis voor 0,4 fte in dienst nam om de laatste hoofdstukken te kunnen schrijven en aan het Dockingacollege te Dokkum, dat met deze detachering instemde. Vele medewerkers van de Fryske Akademy, Tresoar, het Historisch Centrum Leeuwarden en het Fries Museum hebben meer bijgedragen aan het eindresultaat dan ze zichzelf bewust zullen zijn. Dank ben ik ook verschuldigd aan Hare Majesteit de Koningin, die mij toestemming verleende in het Koninklijk Huisarchief de archivalia van de zeventiende-eeuwse stadhouders van Friesland te raadplegen. Zonder iemand te kort te willen doen, wil ik in elk geval Renée Kunst, Ritske Mud en wijlen Onno Hellinga noemen als gewaardeerde meelezers en gesprekspartners. De meeste dank komt toe aan Nynke, niet zozeer vanwege de punten en komma's, maar meer omdat zij mij jarenlang, meest in de avonduren, vaker heeft moeten missen dan mij zelf ook lief was.

Ljouwert, maart 2012